

Степан КИЩАК

доцент кафедри мов і літератури

**ШКІЦИ ДО ПОРТРЕТА
ВАСИЛЯ ОДРЕХІВСЬКОГО**

Анотація. Робиться спроба осягнути неординарну постать скульптора лемківської династії різьбярів Василя Одрехівського, що одинаково професійно почувався і у вишуканій дерев'яній пластиці, і в камені, створивши низку робіт інтер'єрного виставкового призначення, а також пам'ятники, присвячені видатним діячам української культури, алегоричним образам народного епосу незабутньої Лемківщини.

Ключові слова: різьбяр, скульптура, пам'ятники.

Осягнути мистецьке обдарування, природу таланту Василя Одрехівського без рідної не тільки йому Лемківщини, напевно, можна, але це буде не фахово, не повноцінно. Відомо, що мистецтво різьби серед українського населення Карпат, зокрема лемків, має свою багатотисячолітню історію. Лемки жили в оточенні гірських масивів, буйних лісів і тому з незапам'ятних часів обробляли дерево, виявляючи високі естетичні смаки, самобутню культуру та великі творчі здібності. Дерев'яні промисли розвивалися природно, органічно влітаючи у плин життя.

Різьбу, переважно з рослинним орнаментом, застосовували в архітектурі житлових будинків і церков. Розповсюджені були скульптурки домашніх і диких тварин і птахів малих форм: серни, олені, ведмеді, бики, верблюди, кози, вівці, лисиці, зайці, орли, качки, гуси і т. ін. Майстри передавали у пластиці не лише їхні анатомічні особливості, а й звички, тому ці вироби дуже цікаві й самобутні. Різьба — чи не найкраща пластична форма, яку колись відчула людина, можливо, муки її творчої появи найбільше нагадують народження людини. Це своєрідний синтез внутрішніх зворушень, думок і відчуттів, які шукають втілення в реальній формі.

Саме різьбярство Лемківщини є незаперечним колоритним явищем у скарбниці українського мистецтва. Ця різьба вже

віддавна є об'єктом прискіпливого аналітичного вивчення з боку багатьох дослідників, у тому числі сина В. Одрехівського Романа — кандидата мистецтвознавства, у монографії якого міститься 164 назви праць вітчизняних і зарубіжних авторів [1, 241-249]. Додамо, що автор цих рядків — різьбяр з лемківських теренів, — теж долучився до вивчення лемківських різьбярських витоків [2]. Словом, Лемківщина дала видатних майстрів народної різьби та професійних митців, що збагатили не тільки українську національну, а й світову культуру.

До цієї когорти належить заслужений діяч мистецтв України (1964 р.), член Спілки художників України В. Одрехівський. 2011 р. українська громадськість відзначила 90-річчя від дня його народження.

Народився митець у невеличкому, але чарівному на природу різьбярському селі Вілька в родині різьбяр Павла Одрехівського. Це село разом із селі Балутянка були осередком різьби на Лемківщині, розташовані біля курортів Івоніч та Риманів, що стимулювали розвиток народного мистецтва, зокрема різьбярства, привертаючи зацікавлення курортників.

Юний Василь ще пасучи худобу почав різьбити, бо мав зразки. У селі найвідомішими різьбярками були Михайло Ористик із синами, Олекса Стецяк, родина Бенчів, Красівських, Сухорських та Іляців. Молодий Василь, окрім батьківської творчості, вивчав їхні різьби та вдосконалював своє ремесло. Він дуже цікавився витворами М. Ористика, його талантом як музиканта, коли М. Ористик з різьбярками та їхніми дружинами відтворювали лемківське весілля в Риманові на запрошення графині Потоцької, він з великим зацікавленням стежив за цим дійством, що зафіксував фотограф.

Але лиха доля вирвала В. Одрехівського з прадідівської рідної землі — у січні 1945 р. був депортований з іншими різьбярками в Одеську область, с. Цибульовка. Згодом не без зусиль переїхав у Тернопільську область, де оселилася його рідня. 1946 р. приїжджає у Львів, продовжує різьбити скульптури малих тварин, чорнильні прибори, працює надомником у артілі ім. Лесі Українки. До слова, заснування різьбярського цеху-артілі справа автора цих рядків. Незабаром усі різьбярі з

артілі переходять у Художній фонд, беруть участь у виставках, де допитливий В. Одрехівський знайомиться з художниками Львова, зокрема В. Паньківим, директором Етнографічного музею та художніх промислів, скульпторами В. Сколоздрою, Я. Чайкою, графіком Л. Левицьким, мистецтвознавцем М. Батогом та іншими.

Під впливом львівських митців тематика творів В. Одрехівського змінюється, він освоює різьбу круглих тематичних творів дерев'яної скульптури, виконує в дереві твори "Дереворуб", "На ярмарку", "Лемко несе дрова", "Дудар", "Збирання винограду", "Жнива", "Гуцульський танок", "Орел", "Материнство" тощо, позначені прагненням реалістично відобразити навколишній світ.

Водночас В. Одрехівський усе самокритичніше оцінює свій творчий метод, що уподібнюється натуралізму, усвідомлює потребу професійного опанування мистецтва творення, тому вирішує вчитися. 1948 р. вступає до Львівського художнього училища ім. І. Труша, після закінчення якого 1951 р. продовжує навчання на скульптурному відділенні Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва (нині Львівська національна академія мистецтв). Заявив про себе як митець-портретист вже від дипломної роботи, в якій увічнив цікавий історичний портрет Юрія Шкрібляка (тепер зберігається в Національному музеї в Києві). Митець прискіпливо вивчав історію України, рідної Лемківщини, що дозволяло створити галерею скульптурних портретів — "Захар Беркут", "Лукіян Кобилиця" (1960), "Композитор Станіслав Людкевич" (1967), "Леся Українка", "Василь Стефаник" (1971), вникнути в образи Івана Франка, Тараса Шевченка, разом з сином Володимиром створити пам'ятник Т. Шевченкові в Перемишлянах (1991).

Мешканці Стрия пам'ятають його та сина Володимира як творця історичного триптиху "Будителів" (Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка). Для історії Лемківщини Василь робить портрети поета Б.-І. Антонича, лікаря А. Гнатишака, диригента хору "Лемковина" І. Кушніра, різьбяра І. Кищака та його сина різьбяра С. Кищака, лемківських співачок, лау-

реатів Шевченківської премії сестер Байко.

Василь Одрехівський з дружиною Марією Байко — професором Львівської музичної академії ім. Лисенка — виховали двох синів — скульптора Володимира, професора ЛНАМ, народного художника України та науковця Романа — доцента Українського національного лісотехнічного університету, які гідно продовжують славний рід Одрехівських.

Праці В. Одрехівського відомі та високо поціновані в Україні й за кордоном, входять у скарбницю українського мистецтва. Попри значне науково-популярне вивчення лемківської різьби, інтерес до неї не вгасає, є ще чимало нез'ясованих сторінок, майстрів, творчість яких чекає на фахових дослідників.

1. *Одрехівський Р.* Різьбярство Лемківщини. — Львів: Сполом, 1998. — 262 с., іл. 2. *Кищак С.* Корені лемківської різьби. — Львів: Свічачо, 2003. — 152 с., іл.

Annotation

Kyshchak Stepan. Sketches to the portrait of Vasyl Odrekhiivskyy. This article is an attempt to analyze outstanding personality of sculptor one of the Lemky dynasty of carvers Vasyl Odrekhiivskyy, who is good as well in excellent wood plastic, as well in stone. He have made many works of small forms and also monuments of outstanding persons of Ukrainian culture, allegorical images of folk epos unforgettable Lemkiivshchyna.

Key words: *caver, sculpture, monuments.*

Аннотация

Кищак Степан. наброски к портрету Васыля Одрехивського. Делается попытка охватить не ординарную фигуру скульптора лэмкиской династии резчиков Васыля Одрехивского, одиноково профессионально работающего как в изысканной деревянной пластике, так и в камне, сделавшего ряд работ интерьерного выставочного предназначения, а так же памятников, посвящённых выдающимся деятелям украинской культуры, аллегорическим образам народного эпоса незабвенной Лэмкивщины.

Ключевые слова: *резчик, скульптура, памятники.*

доцент С. Кишак

Лемко несе дрова. 1946 р.

“Ю. Шкрібляк” — дипломна робота
В. Одрехівського, поруч директор
Львівського музею художньої
промисловості В. Паньків. 1951 р.

лікар, професор А. Гнатишак

В. Одрехівський